

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

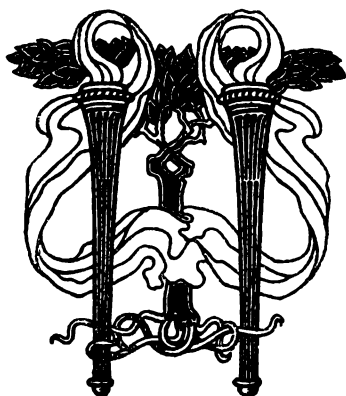
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Vordingborg Seminariums Elevforenings
Aarsskrift 1918.

Halse, Theodor og Jens Kr. Byge: An-
ders Munk. S. 5-14.

Olsen, Emil: På REnjagt i Grønland.
S. 20-27.

VORDINGBORG SEMINARIUMS
ELEVFORENINGS
AARSSKRIFT

1918

KØBENHAVN
MARTIUS TRUESENS BOGTRYKKERI

1918

Om de grønlandske
Lange'r se Siderne
20-27.

John
Arthur
Lange

ANDERS MUNK

OM vel alle Elevforeningens Medlemmer ved fra Dagbladene, er Munk gaaet bort efter et langt Sygeleje til stor Sorg for alle, der kendte ham. Det er mig da kært at faa Lov til her i Aarsskriftet at riste en Minderune over ham: Seminarieforstanderen, Præsten, Folketaleren, Politikeren, den energiske Forkæmper for Smaafolks Ret, den varmhjertede Hjælper, hvor der var Nød paa Færde.

Anders Nielsen Munk, som han var kaldt efter sin Morfar, er født i Sinding Skole d. 21. Juli 1868 som Søn af Lærer Kristoffer Munk og Hustru Kristiane f. Nielsen. Til sit fjortende Aar voksede han op her og modtog sit Præg som den sikre Jyde, han altid vedblev at være. 1882 blev Faderen kaldet til Lærer i Ringe, og Anders blev sat i Odense Latinskole, hvorfra han blev Student. I to Aar studerede han derpaa i København, hvorefter han søgte Huslærerplads, som han havde, til han gled ind i sin Manddomsgerning, idet han i 1892 fik Plads som Lærer ved Vordingborg Seminarium, hvor han derefter virkede i næsten 24 Aar.

Ved Nytaarstid 1895 blev daværende Forstander Tørsleff haabløst syg. Munk fik da Lyst til at overlage Seminariet under Forudsætning af, at han kunde finde

en Kompagnon, der vilde dele den ikke saa ringe Risiko med ham. Valget faldt paa undertegnede, og i August 1895 overtog vi Seminariet saa lille som det var, 12 Elever i tredje Klasse, 6 i anden og 2 i første. Aaret efter tog Munk til København, hvor han opholdt sig, til han i 1898 tog theologisk Embedseksamen. Derefter kastede han sig med Iver over Seminariegeringen, og han voksede med denne, som den voksede med ham.

Her er det sikkert tilstrækkeligt blot at pege paa, hvor ypperlig en Ungdomslærer han var, hvor godt han forstod at hjælpe Ungdommen i dens Vanskeligheder. Han havde den store Evne at kunne vinde Ungdommens Tillid og derigennem at kunne tale for aabne Øren. I hans Tale var intet lagt an paa at tage sig ud; det vedtægtsmæssige betød intet for ham. Han var sig selv.

Trangen til at hjælpe de vordende Lærere i deres religiøse Forhold var det ogsaa, der bevægede ham til at søge Embedet som Sognepræst i Vordingborg. Munk blev saa Sjælesørger i dette store, vidtløftige Sogn, der tæller 9000 Mennesker og har en Udstrækning paa ca. $4\frac{1}{2}$ Mil. Man kunde jo tro, at det var umuligt at forene denne betydelige Stilling med Seminarievirksomheden uden at noget maatte forsømmes. Men Munk havde en overordentlig Arbejdsevne, og der er ikke ret mange, som vilde gøre ham hans Arbejde efter. Naturligvis maatte Arbejdet ved Seminariet begrænses noget. Han opgav at være Forstander, men vedblev at være Religionslærer og Medejer, indtil han i 1916 forlod Byen.

Præstegerningen tog han sig af med fuld Kraft, og han blev en usædvanlig afholdt Præst, der samlede en stor Tilhørerkreds. Og foruden sit Arbejde i Kirken op-tog han et Arbejde med kirkelige Møder i Sognets Yder-

kanter, Fredskoven, Knudskov og Bakkebølle, hvor der tidligere havde været virket meget lidt. Og ikke mindst paa disse Steder vandt han sig taknemmelige Venner.

For at kunne udrette noget for Byens unge fik han oprettet „Kirkeligt Ungdomshjem“ med det Formaal at skabe en frisk Ungdom med kirkelig Sans.

Dette Hjem blev tillige Grundlaget for det Arbejde, han tog op for at glæde de ensomme gamle. Han samlede dem til maanedlige Møder for at opbygge og opleve dem ved Tale, munter Passiar, en Kop Kaffe og undertiden noget Musik. Han sørgede for, at de fik en Julefest og en Sommerudflugt. Hos dem vandt han maaske sine varmeste Ildtilbedere.

Det lykkedes ligeledes Munk og hans Hustru at faa oprettet et Børnehjem i Vordingborg, hvad der var stor Trang til. Det var ham dertil en Glæde at dele ud med rund Haand til de mange fattige, saa vidt hans Evner rakte og ikke saa sjældent lidt mere. Han søgte at være Præst for hele sit Sogn; men han var først og fremmest de fattiges Præst. Hans Interesse for de fortrykte gjorde ham socialt interesseret og var vel nok det, der politisk gjorde ham til radikal Venstremand.

Men det store Arbejde var dog efter nogle Aars Forløb blevet ham for meget, og i 1916 søgte og fik han Præsteembedet i Ledøje og Smørum. Her virkede han godt et Aar med friske Kræfter, da pludselig som et Lyn fra klar Himmel den Sygdom lagde sig for Dagen, som i Løbet af det næste Aar tog ham bort.

Ledøje har ikke Ord for at være noget særlig levende Sogn, saa meget mærkeligere er det, at Munk, den korte Tid, han virkede der, havde vundet sig en stor Skare Venner, som under hans lange Sygeleje ikke vidste alt det gode, som de vilde gøre ham. Og ved hans Begravelse blev der derfra aflagt et usædvan-

ligt Vidnesbyrd om, hvor meget det var lykkedes ham at blive for dem i den korte Tid.

Ja, saadan var Munk. At mødes med ham og at blive taget af hans friske Frejdighed var for de fleste Mennesker et og det samme. Han var i hele sit Liv en lykkelig Mand, altid levende optaget, altid i Arbejde for betydelige Opgaver, der som Regel lykkedes for ham og altid omgivet af hengivne Venner. Og selv i det sidste Aar med de tunge Lidelser, hvor han flere Gange har maattet underkaste sig smertelige Operationer, maa han siges at have været en lykkelig Mand, thi han ejede det fromme Sind og den Troens Forvisning, som bar ham over det alt sammen. Han elskede Livet og havde stadig Planer om nye Arbejder. Men til Trods derfor var han beredt paa at tage, hvad der skulde komme som en Gave af Guds Haand. „Jeg er saa rolig for Liv og Død“ sagde han paa den sidste Tid til en af sine Venner, og da han laa paa sit yderste, og Bevidstheden vel var halvt borte, lød der endnu fra ham et: „Jeg ser Dig, Gud“.

Ja saadan dør en lykkelig Mand.

Theodor Halse.

ANDERS MUNK SOM FORSTANDER

TKØNT jeg i de Aar, der er gaaet, siden jeg var Munks Elev, har haft saa meget med ham at gøre og er kommen ham saa langt nærmere, end jeg dengang var, at det nødvendigvis maa vanskeliggøre mig det Hverv at fortælle om ham netop som Forstander, vil jeg dog gerne prøve at skildre lidt af hans Forhold til sine Elever.

For de allerfleste af os var Munk fra den Dag, vi havde været til Optagelsesprøve, straks „Fatter“. Mange af os havde aldrig før prøvet at være til Eksamen — fraregnet Landsbyskolens — og kunde derfor godt være lidt betaget af Situationens Alvor; men mærkeligt nok var al Betagethed som blæst bort, saa snart man sad Ansigt til Ansigt med Munk. Det blotte Syn af ham virkede altid beroligende. Vi forstod ikke, at det var første Gang, vi saa denne Mand, som han sad der og talte til en som en ældre Ven til en yngre. Han var nemlig altid straks Ven med enhver, der virkelig vilde være en med ham. Hans store Interesse for og Kærlighed til Mennesker led ham aldrig ligegyldig overfor nogen, selv ved det første Møde. — Han regnede ikke selv Eksamen for noget saa værdifuldt, hvorfor han ikke tog i Betænkning at opmuntre Eksaminanden med et andet Spørgsmaal, hvis det første viste sig at være ukendt. Og saa kunde han sige: „Ja, ja! det andet faar vi saa lært til en anden Gang, „lille Ven“.

„Lille Ven“ og „lille Børn“ var staaende Udtryk i Munks Samtaler med sine Elever, og jeg vilde gerne se den, der har været saa stor, at han følte sig krænkede deraf; jeg tror ikke, der er nogen. Tvertimod følte vi os bogstavelig som hans Børn i Seminarieaarene og kom altid til ham med Sorger og Bekymringer af enhver Art — for at hente Raad og Trøst. Vi kom med lige saa stor Tillid, ja for manges Vedkommende med større Tillid end den, hvormed en Søn gaar til sin Far; for vi vidste, at intet af, hvad der laa os paa Hjerte, vilde være ham ligegyldigt. — Faa har forstaaet Ungdommen og dens Foreteelser som han, og faa har taget med saa nænsom og dog fast Haand paa Ungdommens Vildfarelser. — Han fik vel ogsaa i Aarenes Løb en betydelig Øvelse i at tale med og retlede de unge; for mange var de, der kom til ham, naar en eller anden begaaet Ubesindighed tyngede paa Samvittigheden, eller man ikke selv kunde løse et Problem, det være sig af religiøs eller anden Art. Vi følte ligefrem Trang til at betro os til ham, vel først og fremmest umiddelbart paa Grund af den store Hjertevarme, hvormed han altid mødte en, og som virkede som en tiltrængt Lægedom paa et oprørt Sind, men ogsaa fordi vi havde saa stor Respekt for hans Meninger om, hvad man burde, og hvad man ikke burde gøre i hvert givet Tilfælde. Vi følte, at hans Ord ikke var blot Teorier, men at der stod en Mand bag dem. — Han var meget liberal og overbærende, dog ikke saaledes, at han ikke regnede med Ubesindighederne — tværtimod, han tog altid Tingene meget alvorligt — men saaledes, at han ikke paa Grund af en begaaet Fejl stødte Synderen fra sig. Mennesket beholdt den samme Værdi, eller fik maaske snarere større Værdi for ham, nu da vedkommende kom til ham og selv havde indset, at han ikke var saa ufejl-

barlig. — Det er vist meget sjældent hændt, at nogen er gaaet fra Munk uden at føle sig lettet — om naturligvis ikke rensat — efter at have talt med ham om et tyngende Hjerteanliggende. I alt Fald virkede altid hans varme og hjertelige Haandtryk og det lyse Smil paa hans kønne Ansigt til Afsked overbevisende om, at vi fremdeles var ham lige kære og stadig hans „lille Børn“ — og det havde noget at sige.

Men naar nu Munk betød saa meget for os i Seminarieaarene, svandt Tillidsforholdet naturligvis ikke straks med dem. Han er for mange vedblevet at være den, de altid kunde henvende sig til, skriftligt eller mundtligt, og altid faa Svar hos. Mange, mange har søgt hans Bistand Aar efter at have forladt Seminariet — ja ogsaa efter at Munk selv ikke længer var ved Seminariet — og han fik altid Tid til et indgaaende Svar, selv om han var aldrig saa optaget, og man hentedede altid Vejledning og Trøst hos ham; for han kunde fremfor nogen trøste og indgyde frisk Mod paa Grund af sit lyse Livssyn. Han havde et lyst Syn, om end man vel ikke kunde kalde ham Optimist efter Ordets sædvanlige Brug. Hans lyse Syn bundede i hans urokkelige Tro paa, at alt engang skulde blive godt, naar vi Mennesker bare gjorde vor Pligt og tog den Sorg og Modgang, som dette Liv bød, med ydmyg Taalmodighed i Erkendelse af, at der ikke er lovet os noget Paradis paa Jorden. — Han svarede til sin Tro: et usædvanligt Pligtmenneske var han, og en usædvanlig Arbejdskraft. Men hans Pligtfølelse overlæssede ham i de senere Aar i Vordingborg med Arbejde — en af Grundene til, at han ønskede at give op her; noget daarligt eller halvgjort Arbejde tillod hans Samvittighed ham ikke at gøre.

Dette kender vi ogsaa alle fra hans Undervisning, hvor han arbejdede med den største Samvittighedsfuld-

hed. Vi har aldrig fundet ham tilfældig, altid maalbevidst. Han havde altid i Forvejen tænkt over, hvad han vilde med det eller det. — Og hvad vilde han da? Ja, han arbejdede ikke paa at føre os frem til en glimrende Eksamen — det kom i alt Fald i anden Række — men han arbejdede paa at gøre Mennesker ud af os. Alt det, der er af nogen Værdi for Mennesker i deres daglige Dont, søgte han at udvikle hos os, og da dette meget ofte ikke falder sammen med det for Eksamen hensigtsmæssige, var det ikke sjældent, at vi i Munks Timer bevægede os fjernt fra selve Lektiestoffet i ivrig Samtale om andre Ting. — For dem, der kun stræbte efter den store Eksamen, var disse Sidespring noget irriterende, og de kunde undertiden lade høre fra sig. Men der var ikke mange af dem; for de fleste indsaa hurtigt, at gik det end ud over et Plus til Eksamen, saa erhvervede vi os under disse Samtaler Værdier for Livet, som betød langt mere. — Saadanne Samtaler formede sig tit som varme Disputer, da Munk ikke blot tillod stærkt modstridende Anskuelser at komme til Orde, men endog æggede dem frem for at faa dem under Behandling. — At terpe Lektier er ikke vanskeligt og fordrer ingen Personlighed, men det danner heller ikke Karakter, hverken hos Lærer eller Elev. At indskrænke Terperiet til det allernødvendigste og bruge Tid til at drøfte Spørgsmaal af varigere Værdi, det fordrer en Friskhed og en Aandsoverlegenhed, som er de færreste beskaaret. Munk havde disse Egenskaber i fuldt Maal, og det hjalp os over mange Eksamensbekymringer. — Det gjorde naturligvis ogsaa, at vi nødig forsømte hans Timer, mens vi godt kunde finde paa at knibe ud hos andre. — Der kunde jo være en enkelt, som var saa udskejende, at han lige saa godt forsømte hos den ene som hos den anden, og paa anden Maade misbrugte

sin Tid og sin Frihed, saa at han fik for lidt ud af sit Seminarieophold. Andre kunde da synes, at han for det daarlige Eksempels Skyld burde vises bort. Saa holdt Munk igen, saa længe det lod sig gøre. Han prøvede at tale Manden til Rette, bringe ham til Fornuft. — Der har endogsaa været Tilfælde, hvor Munk alene — eller med Halses Bistand — har holdt paa en Elev, som den samlede Lærerstab har ønsket fjernet fra Seminariet, for at gøre endnu et Forsøg paa at bringe et Menneske ud af ham. — — Det var ikke økonomiske Interesser, der drev ham til det, hvad der undertiden er blevet sagt; men det var det Ansvar, han følte overfor ethvert Menneske, der var givet ind under hans Paa-virkning, der dikterede ham hans Optræden. — Forsøget lykkedes vel ikke altid, men dog undertiden, og det var jo nok til, at vi andre maatte indrømme Berettigelsen af Forsøgene.

Da Munk blev Sognepræst i Vordingborg, var der vel nogen Bekymring baade hos dem, der da var paa Seminariet, og hos gamle Elever ved Tanken om, at han ikke længer kunde ofre sig saa meget for Seminariet som hidtil, og at han maaske ikke egnede sig saa godt til at tale fra Prædikestolen som fra Katederet. — Vi, som har haft den Lykke ogsaa at kende ham som Præst, saa snart, at han ikke mindst hørte hjemme i Kirken, og at han i sin dobbelte Virksomhed arbejdede til Velsignelse for en langt større Kreds, end han kunde komme til som Forstander alene.

Men Sorg var der, da han helt forlod Seminariet — og Vordingborg. Hans Elevers Hengivenhed og Kærlighed til ham kom stærkt til Orde ved Elevmødet 1916. Festmiddagen ved Mødets Slutning formede sig som en særlig Afskedsfest for ham, og Afskeden gjorde paa alle tilstedeværende et Indtryk, som aldrig vil udslettes.

Og Sorg er der nu ved hans — som det synes os
alt for tidlige Bortgang, og vi er da mange Landet
over, som i Taknemmelighed for hvad han har givet
os, ærer hans Minde.

Vordingborg i November, 1918.

Jens Kr. Byge.

EN MINDESTEN FOR ANDERS MUNK

LINDNU i Aar har vi den Glæde at bringe en Hilsen fra Pastor Munk, som han har sendt os i sine sidste Dage. Trods sine svære Lidelser fulgte han stadig os og vor Forening med Kærlighed og Interesse og var glad ved at sende os et Bidrag til Aarsskriftet. — Siden vi modtog dette Bidrag, vil alle Foreningens Medlemmer med Sorg have erfaret om hans Død, og der er sikkert hos alle gamle Elever en Trang til at give deres taknemlige Følelser for Munk et synligt og varigt Udtryk, hvilken Trang Elevforeningens Bestyrelse ønsker at indekomme ved at indbyde alle Munks Elever — ikke alene Foreningens Medlemmer — til at yde Bidrag til Rejsning af et Mindesmærke for ham paa det Sted, hvor han har lagt sit bedste Arbejde. Dette tænkes rejst i det lille Anlæg foran Seminariet. — Vi vilde gerne have det saa smukt som muligt og har tænkt os en Granitsten med Portrætmedaillon. Der skal betydelige Midler til; men vi bliver forhaabentlig ogsaa mange om det! — Vi vilde endvidere gerne have Stenen færdig til Afsløring ved det paatænkte Elevmøde 1919, og da vi maa se, hvor mange Penge vi faar, før vi kan henvende os til Kunstnere om Udførelse af Arbejdet, bedes Bidragene, eller Meddelelse om Bidrags Størrelse, sendt inden 15. Januar 1919. — De modtages af Seminarielærer Byge, „Skrænten“, Vordingborg.

Ledøje Præstegaard, Oktober 1918.

KÆRE Venner! Jeg havde tænkt paa at skrive noget i Juleheftet i Aar om det ene fornødne, men kunde ikke, „laa og famled, kunde ikke faa det samlet“. Men det kan ogsaa være det samme, naar jeg kun kan give Jer en Forestilling om, hvorfor mine Tanker netop gik i Retning af den Tekst. Og det er i Grunden ikke saa vanskeligt at forstaa.

Naar al den Del af Verdens materielle Goder, der kan blive en til Del, indskrænkes til, hvad der kan staa paa ens Sengebord, naar Verden lukker sig sammen, og alle dens Gøremaal og Opgaver, som engang fik en til at se langt og se stort, forsvinder, saa man end ikke har Energi og Kræfter til at *tænke* paa det, saa begynder man at forstaa, at alle de mange Livsværdier og Fornødenheder kan indskrænkes, og at man kan naa til at samle det alt i et enkelt Punkt: det ene fornødne. Men et saadant enkelt Punkt eller Livsværdi er ogsaa fornøden, hvis man skal holde sin Sjæl i Live. Det er derfor godt at mærke, at der findes en saadan Livsværdi, som kan holde en oppe under alle Kaar, og det er ogsaa godt at mærke, at denne Livsværdi er tilstrækkelig. Det er nok.

Hvori Mennesker vil søge denne Livsværdi, eller hvordan de vil udtrykke det, vil være forskelligt for de forskellige Mennesker, men den vil altid paa en eller anden Maade direkte eller indirekte staa i Forbindelse

med Jesus Kristus. Mange af os Kristne vil med Paulus kalde den Gudsfreden, som er udgydt i vore Hjerter paa Grund af Guds inderlige Kærlighed til os ved sin Søn, andre vil udtrykke sig anderledes. Lad dem om det. Hovedsagen er, at Værdien er der, og der er intet, jeg inderligere ønsker for Jer og os alle, end at hver Jul, ogsaa denne, maa føre os nærmere til at se „det ene“ ikke blot som fornødent, men som tilstrækkeligt.

Venlig Hilsen!

Anders Munck.

*Vor Fane, rød og hvid,
er vor fra Volmers Tid,
den vajede over Danmarks Folk til Fest og under Strid.
I Kampens Larm og Gny
den smældede under Sky
og vinkede danske Kæmper frem til Daad og Heltery.
Fra Mastetop paa fjerne Hav, i hver en fremmed Havn
dens hvide Kors mod Himlens Blaa forkyndte Danmarks
Navn.*

*Os samler end vort Flag
for Danskes Hjertesag:
vort Land, vort Fædreland!*

*Saa gerne vil med Ro
i eget Land vi bo,
af Fredens Værk ved Haand og Aand skal Fremtids
Lykke gro.*

*Og kæmpes blodig Dyst
med Gru i Vest og Øst,
vi ej vil bytte Le og Plov med Sværd til Dødens Høst.
Men vil en Fjendes Skare med Vold og Magt og Sværd
os drive fra vor Arne, og alt hvad vi har kær,
— da staar vi Mand ved Mand,
da slaar vi for vort Land,*

Oktober 1914.

L. P. Poulsen.

PAA RENJAGT I GRØNLAND

DEN lange Mørketid med al sin lumre Indestængthed og Mangel paa Motion var forbi. — Den gemmer ikke just lyse Minder, og saa sagde ældre Folk endda, at den første Mørketid var den letteste. Julen havde været en Parodi paa Fest, og Ferie var der jo ingen Grund til at holde; den Tid, der gik med Arbejde og Søvn var den letteste.

Og nu befandt min Ven Nygaard og jeg os paa Vej til nogle nordlige Bopladser paa hver sin Hundeslæde i den herlige grønlandske Vinters bedste Tid — Fastelavnstiden. — Rejsens Maal var det store Rendistrikt paa Nugsuaqs Halvø, og Udgangspunktet Godhavn paa Diskøen. — Det var paa Rejsens anden Dag, og et let Føre satte Humøret op baade hos Hunde og Kuske. Vi havde just passeret den lave bundfrosne Mudderbugt, idet vi stadig havde holdt os paa den jævne Forstrand og med en vis Respekt betragtet det mægtige Isunguaq-Fjæld, der som en kæmpemæssig Udkigspost fra Diskøens sydøstlige Hjørne spejder ind over Fastlandet, der netop paa dette Sted gaar langt ned til Kysten.

Slædekørslen er en herlig Sport; som bekendt løber Hundene i samme Afstand — ca. 7 Alen — fra Slæden og kun fastgjort til denne ved een Skagle. De styres udelukkende ved Hjælp af Pisk og ved Tilraab, saaledes

at den 8 Alen lange Piskesnært med smaa faste Svup sætter Kommaer i Sneen paa Hundenes venstre Side, naar der skal drejes til højre o. s. v. Men det hænder jo, at en Hund er ulydig, og den Kusk, som saa ikke forstaar, at „sætte Tegn“ paa Hundene i Stedet for i Sneen duer ikke.

Det er fristende at fordybe sig i Hundekørslen, men det vilde føre for vidt her. I Achton Friis: Danmarks-ekspeditionen findes en udmærket Beskrivelse af Slædekørsel. I Grønland er den det stadige Samtaleemne, hvor blot to Mænd kommer sammen. — Hvor to Fruer samles, er det de grønlandske Piger, som maa holde for.

Selve Rejsen med Hundeslæde ligner i høj Grad Sejladts deri, at man er beskæftiget og dog kan lade Tankerne løbe, ligesom ogsaa Havet og de udstrakte Vidder i lige Grad har Evne til at trække Tankerne paa Langfart.

Alene Mindet trækker bort, og vi maa tilbage til Diskoøen, hvor Rejsedagens 10 Mil omtrent var tilbagelagt.

Vi skulde overnatte i Ujeraqsupsup 3: Stedet med den mærkelige Sten, men de sidste Par Mil skaffede os et slemt Mas. — Putinck er Navnet paa det Føre, som fremkommer, naar et bundløst Snepløre dækkes af et tørt Lag fast Sne. For hvert Skridt er det, som skulde Sneen bære, men saa netop som Kroppen skal flyttes, synker Foden igennem det øverste Lag ned i Pløret. — Det er en ganske opslidende March omtrent paa Stedet. Paa Landet var Bundvæden ikke saa overvældende, men vi sank til Gengæld i til over Knæet, hvorfor vi holdt os paa Isen. Hundene klarede sig bedre, men naar de sank i, var Benene jo lidt for korte, Slæden gik i Regelen med den ene Mede dybt begravet i Snepløret.

Hvis „de Gamle“ fra Verden og Vi havde levet i

Grønland, vilde de have sagt: „Man skal aldrig tage paa en lang Slæderejse uden at have Ski med“. Den Sandhed maatte vi erkende endnu en Gang paa vor Rejse. 1 Mil fra Ujeraqsupsup kom vi ind paa en fastkørt Vej, og med en Fart af 4 Mil i Timen skød vi ind mellem Bopladsens mange Hunde, som hurtigt indledede det fornøjelige Bekendtskab med vore med et vildt Slagsmaal.

De altid aarvaagne Grønlændere havde forlængst opdaget de sorte Punkter paa den hvide Sneflade, og da Gæster er en Sjældenhed der, var hele Befolkningen paa Benene med den grønlandske Bestyrer Frederik Lange i Spidsen. Frederik Lange er meget lille, meget gæstfri og altid i Bevægelse nu og da raabende paa Judidce med en Stemme, som paa de sidste Stavelser springer op i Diskant. Og „Judidce“ har i en forbløffende Fart faaet et Par kogte Ryper paa Bordet, og medens Nygaard imellem Mundfuldene besvarer sin gamle Vens mange Spørgsmaal, ligger vore Hunde ude paa „Silamutten“ med Maver som Trommeskind, men endnu skinsygt vaagende over hver sin store Klump Kød fra en i Vinterens Løb strandet og bjerget Blaaahval. — Efter Maaltidet gaar Snakken, Kaffedrikningen og Dansen nu og da afbrudt af et Par Numre paa Frederik Langes forslidte Gramofon, „Skin ud Du klare Solskin“. Man skal intet forsværge, heller ikke et Møde med Herold i Grønlands Hjerte. Eller hvem skulde have troet, at Meddelelsen af disse Linjer skulde distanceres af dansende Grønlænderben.

To Dage tilbragte vi hos denne „uciviliserede“ Mand Frederik Lange. Nygaard havde længe været varm for ham, og jeg blev det. Jeg vil, før vi forlader hans Hytte, fortælle et Træk, der minder noget om Messingjens. Frederik Lange havde blandt sine mange smukke

Hunde en gammel, grim, langhaaret og tandløs Hund, og da en saadan er et Særsyn i Grønland, spurgte vi ham, hvorfor han ikke forlængst efter Landets Skik havde hængt den. Han gav os nu paa grønlandsk Maner en overordentlig livlig Skildring af, hvorledes han paa en Slæderejse var kommen paa strømskaaren Is og var gaaet ned med baade Hunde og Slæde. Kun hans kraftige Bas (Førerhund) lykkedes det at komme op paa den faste Is og der holde sig, medens Lange trak sig op af Dybet i dens Sele. „Og nu skal han leve, til han dør af sig selv, og jeg har sagt til Folkene, at de skal være gode ved ham.“

Diskoøen adskilles fra Fastlandet ved et langt smalt Sund, Waygattet, et hollandsk Ord, der betyder Blæsehullet. Det er kun 4 Mil bredt paa det Sted, hvor vi efter at være udhvilede satte over; men paa Grund af strømskaaren Is maatte vi atter og atter forlade vor Kurs og gaa mod Nord, hvilket gjorde vor Vej dobbelt saa lang. Heldigvis havde vi faaet en kyndig Fører med af Frederik Lange.

Den Boplads, vi om Aftenen naaede, hed Sarkaq, idet man dog maa udtale „k“ som „kr“. Sarkaq er en driftig og rask Boplads, den har de bedste Fangere, jeg nogensinde har truffet i Grønland, og i Jørgen Lange, som er en Broder til Bestyreren i Ujeraqsupsup, har den en dygtig og hensynsløs Bestyrer. Medens Frederik Lange er for godtgørende mod sine Grønlændere og derfor altid fattig, er Jørgen Lange en velhavende Mand. Han er gæstfri, taler nogenlunde Dansk og passer med Omhu sine Temperatur- og Barometerobservationer. Han maa i det hele siges at være en af Grønlands dygtigste Folk.

Sammen med ham og hans raske Søn Johan foretog vi Dagen efter en Tur ind paa Nugsuaqs Rønmarker, en

Tur, som aldrig vil gaa mig af Minde. Med Telte paa Slæderne og Proviant til 4 Dage kørte vi en smuk Vintermorgen af Sted samme Vej som Nordenskjold og Mylius Eriksen forhen. — Ad et smalt, men jevnt Pas omgivet af mægtige Fjælde steg vi efterhaanden op mod Vidderne. Et Par Mil fra Sarkaq undersøgte vi Nordenskjolds Forsteninger og medførte flere gode Planteaftryk. — Helt underligt at tænke paa, at disse uendelige Snemarker engang har været dækket af Palmersja endog Brødrugtræers Kæmpekroner.

Efter endnu et Par Mils Kørsel stødte vi paa de første Rensdyr.

Det var Iørgen Lange, som først opdagede de smaa graa Punkter langt ude paa den hvide Sneflade, og her er en Prøve paa hans Dansk. „Naar vi nu kommer til bugto (Rensdyr), saa maa Du ikke bringe Dine Hunde Pine, saa de gør skrige,“ hvilket altsaa betød, at jeg ikke maatte slaa dem.

Rensdyr flygter ved det første Tegn paa et Menneskes Nærhed, men paa en Hundeslæde kan man komme dem temmelig nær. De danser med en vis Nysgerrighed i ca. 300 Alens Afstand foran Slæderne, idet de med Lethed i Trav holder Stand med de galoperende Hunde. — Vore ellers godt tilkørte Hunde var nu ikke til at stoppe, og vi maatte til sidst skyde liggende paa Maven over de gyngende Slæder. Skudene generede mærkeligt nok ikke Renerne, først et Streifskud fejede dem som et Vindpust bort over Sletterne med en saa stærk Fart, at Øjet ikke kunde følge Benenes Bevægelser. — Vildrenen er ikke den tunge og dorske Ko, som de fleste forestiller sig. Naar den med Takkerne kastet tilbage over Ryggen i vild Fart sætter af Sted over Sneen, er det den smukkeste Hjort man kan se. — Kort efter fik vi Øje paa en ny Flok, og denne Gang lykkedes det os

at drive dem forbi den i Baghold liggende Johan, som fik en god Kugle anbragt i en af Bukkene. — Tre Hunde blev nu sluppet løs paa Bukken, som, da den ikke kunde undfly, søgte at stange dem bort. — En Kugle i Nakken afgjorte hurtig den ulige Kamp. Det er vanskeligt at beskrive den paafølgende Flensning og Smousen i de mange Lækkerier. Kvindelige Læsere har sikkert forlængst fordømt os. Heller ikke skal jeg længere fordybe mig i det fri Jagtlivs Glæder, kun maa det være mig tilladt at dvæle lidt ved de smukkeste Vidder, jeg har set. — Rejsens Maal var ikke alene Jagten, men at naa de to lange Søer, som ligger midt paa Halvøen, der er lidt større end Sjælland. — Men først maatte vi over nogle høje Fjældrygge, hvor den løse Sne laa 2 Alen dyb, saa vi og Hundene næsten maatte svømme i den. — De Gamle sagde: „Man skal aldrig o. s. v.“ — Det ene Klædningsstykke efter det andet maatte af, og under hele Opmarschen havde jeg ret naturligt Herolds: „Hen over høje Bjerge, der ligger dyben Sne“ i Øret, og den forsvandt først, da vi endelig naaede Toppen og saa den vældige Flade for os. At beskrive denne storladne Skønhed er umuligt. Jeg vil blot anføre, at jeg med Glæde vil give Afkald paa en Italiensrejse for at faa Lov til at besøge disse Egne en Sommerdag. Man behøver ikke at gaa ret langt fra den almindelige Rute, før man med omtrentlig Sikkerhed kan sige, at her har ingen anden Fod traadt. Af Videnskabsmænd har kun Mylius Eriksen rejst her paa sin Vestgrønlandsekspedition; en mægtig Bræ bærer endnu hans Navn; ellers besøges Egnen kun med Aars Mellemrum af Jægere. — Den Tid, vi tilbragte i disse Egne staar altid for mig som Højdepunktet af „at være“. — Desværre blev den fri Tilværelse afbrudt paa en noget barsk Maade.

En kraftig Snestorm fra Sydvest tvang os til, hvis

vi ikke vilde afskæres fra Sarkaq, som ligger paa en lille Ø, at vende hjem. I fygende Sne og 25 Graders Kulde maatte vi med vore lastede Slæder arbejde os 7 danske Mil frem mod Kysten. — Jeg skulde ikke dvæle ved disse Besværligheder, hvis de ikke indeholdt et Moment af Interesse. — Omtrent ved Kysten blev vi tvunget til at telte, Vejen var ikke til at finde, og de to Grønlændere var med deres Slæde en Gang styrtet i en Kløft, hvorfra vi med stort Besvær fik dem op. — Da Teltet var rejst, vilde vi Danske have Kaffe, inden vi krøb i Soveposerne. —

Ved en tidligere Omladning af Provianten var imidlertid vor Spritflaske kommen paa Grønlændernes Slæde, det viste sig nu, at Proppen var „gaaet af“ og al Spritten var „løben ud“. Vi maatte altsaa nøjes med tørret Fisk og Rentalg. — Da Vejret klarede lidt op, naaede vi uden Vanskelighed Sarkaq, hvortil der netop kom Meddelelse om, at to Grønlændere var i Drift med Isen en Mil derfra. — Skønt baade vi og Hundene var meget udmattede, betænkte Johan sig ikke et Øjeblik. Efter at have faaet den fornødne Underretning kørte han af Sted. Han naaede Aastedet netop som Grønlænderne havde klaret sig selv paa en ret original Maade. — Da den store Flage, hvorpaa de drev, engang befandt sig temmelig nær den faste Is, huggede de en lille Flage løs, og med et Par Slædebrædder som Aarer roede den ene Grønlænder sig ind til den faste Is. Forbindelsen med Kammeraten var bibeholdt ved Hjælp af Fangeremmene, og det var nu en let Sag at hale den store Flage ind til Iskanten. — Et Par Dage tilbragte vi endnu hos disse prægtige Folk i Sarkaq, vi fik os bl. a. mangan god Sladder med Tobias, kendt fra Danmarksekspeditionen, inden vi satte Kursen hjemad. — Om Hjemrejsen, som forløb godt, men som ikke var uden inter-

essante Oplevelser, vil jeg imidlertid ikke berette af Hensyn til Pladsen. — Jeg kan dog ikke slutte uden at søge en Fejltagelse, som mange Lærere uden særlig Kendskab til Grønland gør sig skyldig i, rettet. — Det var ikke for at kristne Nordboerne, at Hans Egede foretog sin Rejse til Grønland, — han vidste godt, at de i lang Tid havde haft baade Præster og Kirker. — Nej, det var for at omvende dem fra den hule Pavetro til den rene lutherske Lære.

Braaskovgaard d. 10. Oktbr. 1918.

Emil Olsen.

*J de af mig udarbejdede
Stamtavler over Slægterne
Lange hører de her omtal
Langer til Slægt N° 70*

**John
Arthur
Lange**

OPDRAGELSENS KRAV TIL SKOLE OG HJEM

FOREDRAG AF TH. HALSE

DET er paa en Maade sandt, at vi ikke har Skoletvang her til Lands. Man har Lov til selv at undervise sine Børn, hvis man har Tid og Evne til det. Man har Lov til at sende dem i en hvilken som helst Skole eller i Hjemmet holde en Lærer eller Lærerinde til dem, hvis man blot har Penge at betale med. Man har blot ikke Lov til at lade dem være uden Undervisning. Vi har Undervisningspligt. Men da det er yderst faa Mennesker, der tiltror sig Evne til at undervise Børnene selv, og da det er et Mindretal, der har Raad til at vælge andre Skoler end den stedlige offentlige Skole, saa kommer Bestemmelsen om Undervisningspligt, for de mange til at virke som Skoletvang.

Af dette Forhold følger nu en uafviselig Pligt for Autoriteterne til at gøre disse Skoler saa gode som muligt saavel i hygiejnisk som undervisningsmæssig og aandelig Henseende.

Naar man samler Sognets Børn og lukker 30 til 40 ind i en Skolestue 6 Timer daglig, da maa der stilles særlige Krav til denne Stue, om Børnene ikke der skal hente forskellige smitsomme Sygdomme eller maaske i Løbet af de syv Skoleaar komme til at lide

under en almindelig Svækkelsestilstand ved Dag ud og Dag ind at sidde og indaande daarlig, fordærvet Luft. Der maa stilles ganske anderledes Krav til et Klasseværelse i Retning af Rumforhold, Ventilation og Lys end til en Dagligstue for en enkelt Familie. Vel er der mange Steder bygget nye og gode Skoler; men der mangler ikke Røster, der anker over „Skolepaladserne“. Det er næppe mange Steder berettiget. Hvad der kan gøres for at bevare Børnenes Sundhed, det maa ikke spares. Men dertil kommer, at den store, smukt udstyrede Skole ogsaa har væsentlig Betydning for den Undervisning og Opdragergerning, som skal udøves der. Det siges undertiden, at disse ydre Anstalter ingen Ting betyder. Det er alene Læreren, det kommer an paa. Naar det derfor er sagt: „Sæt en Stymper af en Lærer ind i et Skolepalads, og han faar ingen Ting ud af det hele, og sæt en virkelig Pædagog med en Flok Børn ind i et Skur, og han underviser, saa det for Børnene løfter sig og bliver til et Palads“, saa er dette kun en halv Sandhed. Der er den Sandhed deri, at Skolens fornemste Del er Læreren. Den dygtige Lærer faar noget ud af det under alle Forhold; men det er ganske galt, at han er uafhængig af de ydre Forhold. Skolen med dens Udstyr er det samme for Læreren som Violinen for Violinisten. Giv en fin Violin til en maadelig Spillemand, og Resultatet bliver kun maadeligt, og giv en tarvelig Violin til en Virtuoso, og man vil komme til at beundre, hvad han kan faa ud af Tarveligheden. Men giv Virtuosen den fine, ædle Violin, og han faar det overordentlige ud deraf. Paa samme Maade, gode Skolebygninger gør ikke de dygtige Lærere mindre nødvendige, tvært imod; men de letter Arbejdet og giver Læreren mere Lyst og Evne til fortsat Anstrengelse. Børnene skal f. Eks. lære Or-

den og Disciplin. Tænk nu paa, hvilken Støtte de ydre Ting kan yde paa disse Omraader. Blot den Ting, at Pladsen er saa rigelig, at der kan skaffes særlig Plads til enhver Ting for derefter konsekvent at fordrø hver Ting paa sin Plads. Derunder hører ogsaa at Korridorerne er saa rummelige, at hvert Barn har sin Knage og sin bestemte Plads til Skiftesko o. s. v.

Tænk dernæst paa den Opdragelse, der ogsaa for Børnene ligger i at være omgivet af smukke Ting, som kræver en nænsom Behandling, en stilfærdig Optræden. Denne de ydre Tings Opdragelse er af stor Betydning for Børnene; men de maa heller ikke tro, at de alvorfulde eller festlige Ord taber ved at lyde i et festligt Rum.

Men en Skoles Udstyr er meget mere end Bygningen, og mange Steder baade i ny og gamle Skoler knibes der i utidig Grad paa Undervisningsmidlerne. Lad mig nævne en Ting som Læsebøgerne. Det bliver ikke noget ringe Tal af Skoler, som endnu maa nøjes med to Sæt Læsebøger. Disse maa Børnene da pløje atter og atter hele deres Skoletid, sløvende og ked-sommelig for baade Lærer og Børn. En Skole bør have en halv Snes forskellige Sæt Læsebøger, hvad der for Resten ikke er dyrere i Længden, da de fem Gange saa mange Sæt til Gengæld kan være fem Gange saa længe.

Men Skolerne bør desuden have passende Samlinger i Naturhistorie og Fysik saavel som en Børnebog-samling. Og som Comenius udtalte det for 300 Aar siden: „Skolelokalet skal være lyst, rent og *smykket med Billeder paa alle Kanter*“.

Men Opdragelsen stiller dernæst store Krav til Læreren, Krav til hans Kundskabsmængde og Undervisningsteknik men først og sidst til hans Evne som aande-

lig Vejleder for de Barnesjæle, som er ham betroet. Lærergerningen gaar de bedste Lærere til med Frygt og Bæven, og derfor trænger de til forstaaende Hjælp og velvillig Bedømmelse, om deres Arbejde skal blive til mest mulig Velsignelse.

Nu er det sagt, næsten til Trivialitet, at et godt Forhold mellem Hjem og Skole er en nødvendig Betingelse for Skolens Arbejde og dermed for Opdragelsen. Men det maa alligevel siges atter og atter. Det er ikke heldigt, naar Læreren er sig selv nok, ikke ønsker andres Indblanding. Er han ikke alt for tyk-hudet, skal han nok komme til at mærke, at der i saa Tilfælde mangler ham noget væsentligt. Et Samarbejde maa der til, og det er Lærerens Sag at skabe det. Der er mange Veje, som fører til dette Maal ,og jeg skal i det følgende pege paa enkelte.

Aller først kan nævnes Lærerens selskabelige Omgang med Beboerne. Den kan maaske enkelte Steder føre til Maalet, men har i et større Skoledistrikt den Mangel, at det kun bliver ganske faa, Læreren kan komme sammen med uden at forsømme sin Læsning og sit Arbejde i det hele taget; hvortil kommer, at han bør have fuld Frihed til at gøre sin Omgangskreds saa stor eller lille, som det nu maaske af flere Grunde passer ham.

En langt vigtigere Vej er det flittigt at kunne op-søge Forældrene for at drøfte med dem Børnenes stærke eller svage Sider, og kun ad den Vej faar han det nøje Kendskab til Børnene, som alligevel alene betinger den rette Behandling.

Ganske unge Lærere har tit den Opfattelse ,at Forældrene ikke har Interesse for Børnenes Opdragelse. Men intet er mere fejlagtigt. Man kan finde mange ulydige Børn. Men man skal vanskelig træffe For-

ældre, der ikke føler det som en Ydmygelse, at Børnene ikke bryder sig om, hvad der siges til dem. Derimod er der mange Forældre, som saa sørgeligt mangler Evne til at faa Børnene gjort lydige. I saadanne Tilfælde trænger Skole og Hjem i særlig Grad til Samarbejde. Vanskeligheden ligger tit i at faa det indledet paa rette Maade. Der skal megen Takt til. Jeg har hørt om en Lærer, der gav en Dreng følgende skriftlige Meddelelse hjem: „Lille Peter kan ikke sin Tabel,“ hvorpaa fulgte Faderens skriftlige Svar: „Læreren anmodes om at lære lille Peter hans Tabel“. Det er et godt Eksempel paa et slet indledet Samarbejde. Man ser de to Parter gensidig vælte Ansvaret over paa den anden Part for en Opgave, som er fælles for begge. Læreren er jo virkelig ansat for at lære Børnene Tabellen m. m. Paa den anden Side har han ogsaa billigt Krav paa Hjemmets Støtte. Men i Formen ser det ud, som om han vil vælte Ansvaret helt over paa Hjemmet, og han faar en Afvisning, som ikke er helt ufortjent.

Eller et andet Eksempel. En Lærer gaar hen i et Hjem for at paatale et Barns Uvorenhed i Skolen. Han bør da være i Besiddelse af ikke saa lidt Takt, at ikke hans Tale skal faa en Understrøm af Anklage, ikke blot mod Barnet, men ogsaa mod Forældrene, der ikke har opdraget Barnet godt nok. Og Forholdet kan være dette, at en saadan Anklage er saa uretfærdig og ubarmhertig som noget. Maaske gaar Forældrene netop ydmygede og ængstede, fordi de selv er klar over, at de ikke magter Opgaven. Man maa nemlig vide, at ikke alle Forældre overvurderer deres Børn. Der er vel endogsaa dem, som ser mere sort paa Forholdene, end der er egentlig Grund til og gaar i dybt Mismod og Angst for, hvad der skal blive af et eller flere af Børnene. Og nu faar de Bebrejdelser

fra en Kant, hvor der netop tiltrængtes Trøst og Opmuntring. Det er sandsynligt at de, selv om de vaager over den ydre Form, indvendig siger til sig selv: „Nej, Hjælp er dér ikke at faa; men hans Reprimander og Vigtighed vil vi dog være fri for“, og Læreren kan gaa hjem med uforrettet Sag. Lad os derimod tænke os en Lærer komme som den, der søger Raad og Bistand, lad ham efter den almindelige Indledning om Vind og Vejr fortsætte med et: „Ja, jeg kom for Resten ogsaa for at bede dem give mig et godt Raad. Jeg har i den sidste Tid haft nogle Smaaavanskeligheder med Svend saadan og saadan, men det har ikke rigtig lykkedes mig at faa ham til at rette sig efter mine Anordninger. For Resten er der meget godt ved ham ved Siden af, man kan f. Eks. altid stole paa, hvad han siger, eller han er trofast overfor sine Kammerater, og hvad man ellers kan have at anføre. Det viser Lærerens Overlegenhed og Kærlighed til Barnet; at han omhyggelig spejder efter enhver værdifuld Egenskab hos Børnene. Det er en vigtig Betingelse for en Lærer, at han kan nære den lyse Tro, at ethvert Barn har en god Side, som det gælder om at opdage, og som kan være Udgangspunkt for Lærerens Vejledning. Det kan være nyttigt for Læreren at have en Bog, hvor hvert Barn har sin Side med Notitser om Barnets Karakter, og det kan anbefales Læreren at studere dette Blad, inden han begiver sig til Forældrene. Naar Læreren da kommer som den søgende, som den, der selv er ængstelig for at gribe Fejl i en vanskelig Sag og som den, der først og sidst er opfyldt af den samme Bekymring for Barnets Ve og Vel, som Forældrene har, han bliver ikke afvist. Det hænder, at Forældrene lukker sig op, betror ham deres Ængstelse og føler sig lettede ved at kunne drøfte Barnets Behandling med ham. I saa Til-

fælde er der indledet et Samarbejde mellem Skole og Hjem, som kan faa den aller største Betydning.

Man maa dernæst kræve, at Læreren evner at hævde en gennemført Orden med alle Ting indenfor Skolens Omraade. Paa samme Vis maa der være Orden med Tiden, og lige saa vel med Timernes og Frikvarterernes Længde som med Mødetiden. Orden og Disciplin er ikke blot en nødvendig Betingelse, for at Børnene kan befinde sig rigtig vel i Skolen. De kan nok være med til at lave Fest; men de kan meget vel skønne paa Ro og Orden; og egentlig talt ser de ned paa en Lærer, der ikke kan holde Disciplin. Men endelig er Orden og Disciplin et særdeles vigtigt Middel i Opdragelsens Tjeneste.

Man maa dernæst forlange, at Læreren viser et godt Eksempel, selvfølgelig først og fremmest i almindelig moralsk Henseende, men tillige i de mange Smaating i daglig Opførsel. Enten vil Børnene uvilkaarlig efterligne ham, eller, hvis de ved, at han foretager sig noget galt, ubarmhertigt kritisere ham. Jeg husker fra min Skoletid en Lærer, som var en fin Mand, men som havde den Uskik at rense og pudse sine Negle i Timerne. Det var jo ikke underligt, om nogle Børn fik det Indtryk, at dette var særlig fint. Da jeg for nogle Aar siden ved en Koncert saa en ung Mand i Ventetiden trække en stor, hvidskaftet Lommekniv op af Lommen og foretage Neglerensning saadan, som den hører Sovekammeret til, kom jeg straks til at tænke paa, om denne unge Mand, der nu er til Latter for Forsamlingen, ikke har haft en Lærer, der har baaret sig saadan ad. Der er jo mange Børn, der kan lære den pæne Opførsel i deres Hjem; men der er ogsaa en hel Del, der ikke har andet Mønster end deres Lærer eller Lærerinde. Derfor maa man forlange, at en Lærer

aldrig opfører sig anderledes i Skolen, end han vilde gøre det i pænt Selskab. Skolestuen er ikke hans Dagligstue, hvor han kan tridse om i Slobrok og Tøfler. Hans Ord og Manerer maa være lige saa mønsterværdige som hans Velvilje, Retfærdighedssans og Taalmod.

Det har tit været under Debat, hvorvidt man kan kræve, at Læreren skal være et troende Menneske. Man maa nu skelne vel imellem, hvad man kan ønske, og hvad man kan kræve. Jeg vil da mene, at det for Gerningens Skyld er i høj Grad ønskeligt, at Læreren er troende. Den religiøst ligegyldige maa i sin Opdragergerning undvære et af de stærkest virkende Hovedmidler. Men man tør, alene af Hensyn til Børnene og Skolen, ikke stille det op som et Krav. Et saadant vilde udelukke mange med særlig fin Samvittighed, som maa ske i særlig Grad egnede sig for Opdragergerningen, medens man vilde beholde de ringeste, dem der gaar paa Akkord med deres Samvittighed. Men et maa man forlange af alle. Der maa hos enhver Skolens Arbejder være noget af det flantropiske, offervillige Sind, en Vilje til Hengivelse, uden hvilket ingen aandelig Gerning kan trives.

Men Opdragelsen stiller i ikke mindre Grad Krav til Forældrene, om Arbejdet i Skolen skal faa den rette Art. Aller først maa her nævnes Forældrenes Støtte til at gennemføre den ganske nødvendige Skoleorden. Børnene maa ikke forsømme Skolen uden tvingende Grunde; men det hænder ikke sjældent, at Forældre holder et Barn hjemme for at have dets Hjælp eller for endnu mindre. De vilde ikke gøre det, om de anede, hvor stort et Skaar det gør i Arbejdet, saavel for Barnet selv som for hele Klassen, nu at savne et Barn og nu et andet.

Hjemmene bør ogsaa sørge for, at Børnene kommer rettidig hjemme fra, saa de kan møde rettidig i Skolen. Skoletiden maa overholdes nøjagtig, hvad der ikke kan ske uden Hjemmets Støtte. Barnet vil altid siden faa Brug for den gode Vane at begynde sit Arbejde præcis, at have en nøjagtig inddelt Tid.

Endvidere bør Hjemmene sørge for, at Børnene er nøjagtige og præcise med deres Hjemmearbejde. Endelig maa Børnene ogsaa holdes til at behandle deres egne Bøger med Omhu. Har det tegnet og malet i en af sine Skolebøger og derfor faar den kasseret, saa skal Forældrene forstaa, at dette kan være nødvendigt for ret at indskærpe Børnene, at Uorden ikke kan taales, og Forældrene bør betale en ny Bog uden at knurre. Sluttelig maa det fremhæves, at et Samarbejde mellem Skole og Hjem om selve Opdragelsen jo ogsaa kan indledes af Forældrene. Det hænder, at der i Skolen møder en Far eller Mor i Indignation over en formentlig Uret, som er begaaet mod deres kære Pølse. Saadan og saadan har han berettet hjemme, og det staar saa fast som et Evangelium. Nu kan det være Mennesker med Dannelse, der lægger Dæmper paa deres Ord og udtrykker sig i forsigtige Vendinger, eller det kan være jævne Folk, der taler ud af deres Sjæls Oprør. Hvis Understrømmen er den samme, nemlig en Forvisning om, at der er begaaet en skammelig Uret overfor Barnet af Læreren, saa sker der nemt det, at Læreren lukker sig til, søger at holde Ørerne stive og prøver at overbevise sig selv om, at han alene har Retten paa sin Side, og at Fejlen ligger hos de uforstandige Forældre, der altid ser Vidundere i deres uopdragne Børn.

Dette er atter Eksempel paa et slet indledet Samarbejde. Man maa kræve af Forældre, at de viser nogen Forstaaelse af, hvor vanskelig Lærerens Gerning kan

være. Han faar jo ikke blot Børn fra gode Hjem, men har ogsaa de vanskelige Børn, som kan gøre det nødvendigt, at Overtrædelser, ogsaa Smaaovertrædelser, udførte af hvem som helst maa tages paa med fast Haand.

Og et andet Forhold. Forældre har ikke Lov til ganske kritikløst at tage mod Børnenes Beretninger om Forhold i Skolen, eller om hvad der er foregaaet ved en bestemt Lejlighed. Mange voksne er ganske ude af Stand til at berette nøgternt; men for Børn — selv om de er sanddru — er det tit umuligt. Derfor har Læreren et billigt Krav paa at blive hørt, naar han af Børnene sigtes for Ukorrekthed. Naar Forældrene i saadanne Tilfælde paa hensynsfuld Maade spurgte Læreren, vilde mange Misforstaaelser udjævnes. Men klarer det, at Læreren maaske har handlet ubetænksomt, har gjort et Barn Uret, da vil ogsaa dette her jævnes paa den bedste Maade. Med god Vilje kan man naa frem til, at alle vanskeligere Afgørelser træffes af Skole og Hjem i Forening, og det kan praktiseres ikke blot under landlige Forhold, men ogsaa i vore Købstæder, ja i selve Hovedstaden.

Maatte dette Samarbejde ogsaa i Fremtiden vokse baade i Dybden og Bredden til Gavn for den Ungdom, der er selve Fremtiden.

GYMNASTIK

HVAD jeg har Lyst til at skrive om Gymnastik her, er noget, der bygger paa de Erfaringer, som jeg har gjort i mit gymnastiske Arbejde med den voksne Landbo ungdom paa min Delingsførerskole i Ollerup de sidst forløbne 3—4 Aar. Jeg kan tænke mig, at dette maaske ogsaa kan have Interesse for Børnelærere, da det bærende i al Gymnastikundervisning baade blandt Børn og voksne er det samme, som ogsaa andre Fag paakræver, nemlig Interesse for Eleverne og i dette Fag specielt for deres Legeme.

Naar Gymnastikken i vor Folkeskole kan findes utilfredsstillende, saa skyldes det ikke Mangel paa Uddannelse hos Lærerne, jeg kunde fristes til at sige „tvert imod“; paa Seminarierne lærer man saa meget om *Øvelserne* og *Timesedlen*, at mange Lærere glemmer, *Børnene* i deres Undervisning.

Vilde Lærerne ret se paa, hvordan Børnene ser ud, naar han faar dem i Skolen, og saa tænke over, hvad disse smaa Legemer er udsat for gennem Skoleaarene af Tvang og Arbejde, der hindrer Legemets rette Udvikling, og derefter sige til sig selv: „min og Gymnastikkens Opgave er at holde disse smaa Menneskelegemer i Orden og slippe disse, naar Skoleaarene er omme, som ranke og stærke Unge med fri og frejdig Færd;

ja da havde han fat i den vigtigste Grundsætning, og da vilde han bruge Øvelserne ikke som Maal, men som Midler, og da vilde han ikke bygge Timesedlen om det dogmatiske Skema, men om *Barnet selv*; hele Gymnastikken vilde maaske ikke blive saa systematisk korrekt, men det er heller ikke for Systemets Skyld, men for Børnenes Skyld, Gymnastikken øves. —

Enkelte virkningsfulde Holdningsøvelser og værdifulde Lege og Idrætsøvelser, der kan gøre Børnene snilde og kvikke, vilde sikkert afløse de lange døde Timesedler, der er lige saa svære for Læreren at huske, som de er kedelige og tomme for Børnene at udføre.

Gymnastikken vilde blive mere tilfredsstillende baade for Børn og Lærer, fordi den vilde vise Resultater i Børnenes Legemskultur.

Maalet med den Gymnastik, der drives med Ungdommen paa Landet, er nemlig at bringe Legemskultur. Ved Legemskultur forstaar jeg Holdning, men en *Holdning*, der vidner om *Smidighed, Kraft og Snildhed*.

Det er altsaa disse tre Begreber, man skal stile imod og søge sine rent fysiske Resultater i.

For at naa Resultater maa man have Plan i sit Arbejde. Min gymnastiske Arbejdsplan bestaar først i en Deling af Gymnastikken i tre Dele, som jeg kalder: 1) *Primitiv Gymnastik*, 2) *Træningsgymnastik* og 3) *Opvisningsgymnastik*. Af disse interesserer den primitive Del mig mest, da jeg stadig faar sikrere Tro paa dens Berettigelse og Værdi.

Det lingske Gymnastiksystem er nemlig formet *om*, og Øvelsesstoffet givet *til* det *normale* Menneske med jævn Muskelforsyning og Smidighed og med en alm. Grad af Snildhed; til hvilken anden Type skulde et Gymnastiksystem vel ellers gives? Det almindelige Øvelsesstof passer ogsaa for denne Type, det kan holde

hans Krop i Orden og føre hans Legemskultur fremad, som Systemets Maal er.

Naar vi vil arbejde i samme System med det samme Maal — harmonisk Legemsudvikling for Øje, hvad er da vor Opgave? Det er at se paa vore Elever, som de er, naar de kommer og skal øve Gymnastik, og saa spørge os selv, om *de* er kropsligt set normale, om *de* svarer til den Type, som Ling har formet sit System om, og som vi kender Øvelser til. Vi vil da komme til at svare „nej!“. Landboudom er præget af det haarde, ofte ensidige Arbejde, den maa udføre, og det er netop derfor, den kommer og vil øve Gymnastik. Det er al Idræts Maal at fjærne Arbejdets og Slidets Præg, bringe og bevare Skønhed, Frihed, Ungdom og Sundhed i Legeme og Karakter paa Trods af den Tilbøjelighed, som Kulturen og Tiden med sin Arbejdsdeling har til at bryde ned, saa Legemet alt for tidligt ældes.

Jeg spørger igen: hvad er vor Opgave, naar vi staar som Ledere i Gymnastik overfor vort Hold? Det er at finde Holdets typiske Mand og faa Øje paa de Fejl og Mangler, han har, og saa *først og fremmest* rette og afhjælpe disse, *gøre ham kropsligt set normal*; om det skal hele Interessen og Kraften samles, *det er den primitive Gymnastiks Maal*.

Det ligger i Sagens Natur, at en *ligelig* Paavirkning paa det ensidigt udviklede og af Arbejde misdannede Legeme *ikke* er den korteste Vej til harmonisk Legemsudvikling. Nej! der maa en særlig Paavirkning til først, en Bearbejdning med Bevægelser, der nøje sigter paa Fejl og Mangler og søger at smidiggøre, hvad der er stivt, strække, hvad der er for kort, og træne hvad der er slapt.

Drengen og den unge Mand paa Landet er stiv og

rund af Ryg og Skuldre, hans Brystmuskler er korte, hans Forsidemuskler er uarbejdsdygtige, og hans Håsemuskler for korte, altsammen en naturlig Følge af hans daglige ofte haarde Arbejde, der tillige gør ham kejtet og ufri i Bevægelser og Færd.

Der er altsaa nok at bygge sin Timeseddel om i den primitive Gymnastik. Denne er Bevægelsensgymnastik. Man søger ved stærke rytmiske Sving, Bøjninger, Vridninger og Strækninger passivt eller aktivt — foretaget udelukkende for Virkningens Skyld — hurtigst muligt at fjærne Stivhed, Slaphed og Kejtethed, der er Hindringer for Form og Færdighed i Gymnastik og al daglig Færd, der skal vidne om Legemskultur.

Ideen i „Primitiv Gymnastik“ er den, at alle Hindringer for frie Bevægelser og rene Stillinger skal fjærnes og Betingelserne for Form og Færdighed bringes, inden disse Ting maa kræves af Eleverne.

Øvelsesstoffet kommer af sig selv for mig, naar jeg har Brug for det, og jeg arbejder for Tiden med at samle det og lægge det tilrette, saa andre ogsaa kan faa Oversigt over det og benytte det.

Den primitive Gymnastik tager ca. to Femtedele af det Tidsrum, hvori jeg har Folk til gymnastisk Uddannelse; saa kommer Træningsgymnastikken, hvor Opgaven er ved Bevægelser, Øvelser og Stillinger, fritstaaende eller i Redskaber, ved Gang, Spring, Behændighedsøvelser at føre alle Elevernes Evner og Kræfter fremad, stadig med det for Øje, at hver Øvelse skal bringe *enten Smidighed, Kraft eller Snildhed*.

Og endelig Opvisningsgymnastikken, der for en Del bør være Stillingsgymnastik eller, om man vil, Billedgymnastik; her er Opgaven at skaffe Leder, Elever og Tilskuere Klarhed for, hvorvidt man er naaet i Retning af Legemskultur. Og her skal hver Bevægelse, hver

Stilling og Øvelse, Gangen, Springene og Behændighedsøvelserne være Billede paa den Grad af Smidighed, Kraft eller Snildhed, som Holdet er naaet til, og ikke paa noget andet eller mere.

Hvad der er omtalt, er de rent fysiske Maal for Gymnastikken, hvad der ligger derover, det karakterdannende o. s. v., er noget, man skal tale varsomt om, og som man i hvert Tilfælde ikke kan sætte i System, det er jo ganske afhængig af den Personlighed, som underviser.

Gymnastik er et godt Fag baade i Skolen og blandt de voksne, thi det er saa umiddelbart tiltalende for Ungdommen, at man gennem det let faar „Tag“ i dem.

Noget af det sværeste, men absolut nødvendigste for Opdrageren er at faa „Tag“ i den Ungdom, han vil drage opad.

Vinder man Ungdommens Tillid og bliver *Leder* for den i dette Fag, da har man taget „Fingeren“ og kan let faa hele Haanden, om man har andre og større Ting at byde paa.

Venlig Hilsen til Venner og Kammerater fra Seminarietiden.

Ollerup Delingsførerskole i September 1918.

Niels Bukh.

FRA JUL TIL JUL

SKOLEAARET 1917—18 har været uden større Begivenheder paa Seminariet. Lærerkredsen er uforandret og bestaar altsaa som i Fjor af følgende faste Lærere: Forst. Halse, J. L. Emborg, Kr. Buus, N. Jul, J. Kr. Byge og J. Helms, samt Timelærerne Overlærer Poulsen, Pastor v. Huth Smith og Fru Emborg.

Paa Grund af Brændselsnøden varede Juleferien til Februar, og „den spanske Syge“, der har grebet forstyrrende ind i saa mange Forhold, forårsagede ogsaa, at Seminariet først begyndte den 2den September i Stedet for den 19de August; da der saa senere kom Forbud mod Forsamlinger o. l., maatte et Par Foredrag aflyses indtil videre. I Aarets Løb er der derfor kun holdt følgende Foredrag og Oplæsninger:

I Elevernes Foredragsforening:

Overlærer Poulsen: Sygdomme og Lægemidler før og nu.

Skuespiller Heilesen: „Mor har Ret“, Skuespil af H. Nathansen. (Oplæsning.)

Højskoleforstander Skardi, Færøerne: Færøerne og Færingerne.

I Lørdagsforeningen:

J. L. Emborg: „Fanden i Gammelby“, Skuespil af Harald Bergstedt. (Oplæsning.)

Seminarieelev Kr. Jacobsen: „Fremskridt og Konservatisme“. (Diskussion.)

Lærer Birch: Historieundervisning og Militarisme. (Diskussion.)

J. L. Emborg: „Rhinguldet“ af Richard Wagner. (Oplæsning.)

Forst. Halse: Et Eventyr af Jonas Lie. (Fortælling.)

Seminarieelev Kr. Jacobsen: Opdragelsens Historie; Spencer.

Seminarieelev Rasmussen: Panamakanalen.

Seminarieelev Jeppesen: Firsernes politiske Kampe.

Lærer Birch: Religionsundervisning.

Hr. og Fru Emborg: „Erasmus Montanus“. (Oplæsning.)

Seminarieelev Aage Thure: Livingstones Liv og Rejser.

Seminarieelev Anton Kirkeskov: Vore gamle Viser. (Foredrag med Sang, akkompagneret af Frk. Carla Christensen.)

Seminarielev Carl Christensen: Jeppe Aakjærs Liv og Digtning (med Oplæsning).

Hr. og Fru Emborg: „Erik d. 14ende“, Skuespil af Strindberg. (Oplæsning.)

Lærer Dalgaard Knudsen: Slesvig-Holsten.

J. L. Emborg: Folkeviser.

Desuden har der været nogle Høvloplæsninger.

Seminariets Lærere har som sædvanlig holdt Foredrag for Eleverne i den ugentlige Foredragstime om forskellige Emner.

Der er afholdt flere Koncerter, hvor der bl. a. er spillet Mozart: Klaverkvartet i G-Mol, Torelli: Koncert for 2 Violiner med Klaver og Beriot: Violinkoncert foruden mindre Ting. Fru Jul har sunget Heises Dyvekesange, Hr. Byge Bechgaards „Sømandsliv“, begge har sunget Duetter og Solosange; desuden har et Mandskor, ledet af Elev cand. phil. Wiberg, glædet os med en Del Sange.

Julefesten var hyggelig og smuk med Juletræer. Julekantate, Musik af Strygeorkestret, Oplæsninger af Halse og — ikke at forglemme — Fru Halses festlige Kaffeboard. Dette var særlig smukt og hyggeligt, fordi det var dækket i den lune Vestibule, der var pyntet med Gran.

Søndag d. 14. Juli, den første Dag i Sommerferien, afholdtes der er stor *Gymnastikfest i Mogenstrup* i den nydannede Præstø Amts Gymnastikforening, hvori næsten alle Seminariets Elever og Lærere deltog. Dagen begyndte med en Række Gymnastikopvisninger af forskellige Hold, baade mandlige, kvindelige og Børn. Derefter holdtes der Foredrag af Højskoleforstander Dam fra Brøderup, og senere var der en højtidelig Indvielse af en ny smuk Fane, som var skænket af Kvinder i Kredsene; den blev baaret af unge, hvidklædte Piger, som marcherede en stilfuld Fanemarch. Fanen blev indviet af Fru Pastor Nyholm, Haarlev, Forst. Halse og Forst. Nielsen Lundby Landbrugsskole. Hver holdt en kort, smuk Tale og forsynede Fanen med en Sølvplade med Mottoerne: „Dansk Ungdom“, „Modig Ungdom“, „Vaagen Ungdom“, hvorpaa den højtidelig overrakte de unge Gynmaster. Et blandet Kor af Seminarieelever og andre Vordingborgensere sang under Hr.

Emborgs Ledelse „Vaj højt, vaj stolt, vaj frit vort Flag“ og andre Sange, det lød smukt fra den amfiteatralsk beliggende Festplads under de brede Bøgekroner. Herpaa dansede ca. 40 unge hvidklædte Piger fra Vordingborg naturligt og yndefuldt nogle smukke Folkedanse til kendte danske Sange. Det var Gymnastikforeningens Formand og Festens utrættelige Leder, Hr. Buus, der havde indøvet dem med Hr. Byge som Hjælper og Sanger — og det havde begge Ære af. Festen sluttede med et Par Aftensange. Senere marcherede man til Militærmusikkens Toner til Lou St. Vejret var straalende og alt var lykkedes saa godt, at alle var enige om, at det havde været en ualmindelig smuk Fest.

Først i September havde Vordingborg sin første *Rundskuedag*, der — takket være det pragtfulde Vejr og et meget righoldigt Program — blev en stor Succes og bragte store Indtægter til Hr. Halses Kælebarn, Sydsjællands Museum, og forskellige Velgørenhedsforetagender. Ved den Lejlighed var der en stor Maleriudstilling paa Seminariet — mest ældre Kunst. Den Dag dansede de unge Piger Folkedansene paa Slotstorvet.

Den unge Kunstmaler, Helge Jensen, havde *Udstilling af Malerier, Keramik o. lign.* i et af Seminariets Klasseværelser. Det er udpræget futuristisk Kunst, som de fleste Ikke-Kunstnere endnu staar uforstaaende overfor.

I Sommerens Løb har der været en Del *Udflugter* som sædvanlig til Vintersbølle, Melbjerget, Knudshoved og Kulsbjerg. Desuden gjorde en Del Elever en længere Tur pr. Cykle med Hr. Jul til Fakse Kalkgruber, Stevns, Holmegaards Glasværk m. m.

Spireballet, Aarets eneste Bal, var meget vellykket. Det var betydelig flottere anlagt end det foregaaende. Der begyndtes med Musik i Festsalen af Fru Jul, Hr. og Fru Emborg og et blandet Kor af Elever under Elev R. F. Rasmussens Ledelse. Derpaa Dans i Gymnastiksalen, der straalende i elektrisk Lys og var smukt pyntet med broget Løv. Musikken var god, og Dansen gik med Liv og Lyst, til Komitéen gav Ordre til at „tage til Bords“. Man maatte dog lade Skæbnen raade, da man fik Sedler med Verslinjer, hvis Rim man skulde finde hos sin Bordherre eller -dame. Det endte med de mærkeligste Kombinationer! Kaffebordet var meget fornøjeligt. Der var dækket lange Borde i Læsestuen, saa alle kunde være der samtidig — med en god Vilje — og der var morsomme Sange og Taler og høj Stemning (*uden Punsch!*). Snart gik Dansen lystigt igen et Par Timer, indtil der kommanderedes: March! Kotillon! Og en Eventyrdronning med Blomster om Haaret og

långt gult Slør traadte ind i Salen fulgt af to hvidklædte Smaapiger, der bar Sløret, hvori der var Sløjfer og Blomster til Kotillonon. Saa gik Dansen, gammeldags og moderne, indtil vi sendte en „Raket“ op, og sang en Aftensang og sagde Godnat.

Lærer Byge, Pastor Smith og et Par Elever har haft spansk Syge; der har dog ikke været Grund til at standse Undervisningen endnu.

Rosenfeldtvejen har ligget i Roderi i lang Tid, da den er blevet lagt om. Nu graves Bakken ved Plantagen bort, og Vejen gaar mere lige. Det er lettere at komme fra Ore Strand nu; men Vejen har mistet nogle af sine maleriske Bugtninger.

Aarsmødet maatte opgives i Aar. Tiderne og Forholdene var ikke til det. — Men i Pinseugen 1919 agter vi at holde Aarsfest igen — 2 Dage. — Vi haaber nu at se en bedre og lysere Fremtid i Møde — ogsaa for vor egen Pengepung — og efter 4 tunge Krigsaar vil de allerfleste sikkert føle Lyst og Trang til at samles med gamle Venner og Kammerater i festligt Lag for at mindes de gode gamle Dage. Vi glæder os til at gense mange af de kendte og kære Ansigter. Nærmere Meddelelse om Aarsfesten i April.

Seminariets Historie, som vi begyndte paa i Fjor, var det vor Mening at fortsætte i Aar. Artiklerne hertil er ogsaa kommet, men for at faa Plads til et Par Artikler om Pastor Munk vil vi gerne vente med at bringe dem til næste Aar.

Træk fra Seminarieaarene, der kan tjene til som smaa Strejflys at karakterisere de forskellige Tidens Seminarieliv, modtager vi med Glæde. Skriv dem ned og send os dem straks, naar de dukker op i Erindringen.

Et Seminariearkiv, der skal indeholde alt, hvad der kan belyse og fortælle om Seminariets Historie og Liv, har vi begyndt at grundlægge. Vi beder Medlemmerne sende os alt, hvad der i den Henseende kan have Interesse og kan undværes, f. Eks. gl. Eksempl. af „Høvlen“, Festsange, Amatørbilleder, Smaatræk om Seminariet, Kammeraterne og Lærerne — men saa realistisk som muligt.

Svømmekursus. En Afdeling af Statens Svømmekursus er henlagt til Vordingborg Seminarium. Kursuset afholdes fra 2. Juni til 12. Juli 1919 med Seminarielærer Buus som Leder. Skema til Ansøgning om Kursus med Stipendium rekvireres hos Undervisningsministeriet, og Ansøgning indsendes til dette inden 1. April. — Hvis de Vordingborgelever, der søger dette, kunde ønske at deltage i et Kursus i Fremstilling af naturhistoriske Præparater, bedes de meddele det til Kr. Buus inden 1. Maj. Et saadant vil da evenhuelte blive oprettet.

Medlemsliste og Billedstof har vi grundet paa de enormt store Papir- og Trykkeriudgifter sparet i Aar — ogsaa for at faa Raad til et saa godt Billed som muligt af Pastor Munk.

Seminariet maatte paa Grund af spansk Syge lukke 4. December — foreløbig en Uge.

Tak til alle dem, der har ydet Bidrag til Aarsskriftet!
Ogsaa i Aar har Dyrtiden sat sit Præg paa dette, saa det maa fremtræde i en mere beskeden Skikkelse, end vi kunde ønske. Selv om Virkningerne af Verdenskrigen endnu tynger paa os alle, og Farsoten vel endnu huserer slemt i mange Hjem — os bekendt har den dog endnu ikke krævet Ofre blandt Medlemmerne — tør vi dog i Aar med lysere Haab for Fremtiden ønske alle

Glædelig Jul og godt Nytaar!

